

ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ

УДК: 330.837:338.1

JAL classification: B 25:O 10

© Лопатинський Ю.М., Кіндзерський В.В., Остапенко С.В., 2022

y.lopatynskiy@chnu.edu.ua, v.kindzerskiy@chnu.edu.ua

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Чернівці

ІНСТИТУЦІЇ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ЗМІН

Досліджено трактування, роль і значення інституцій. Наведені елементи класифікації інституцій. Розглядаються рівні інституцій (міжнародний; національний; регіональний / місцевий; індивідуальний). Подані елементи оцінювання соціальних інституцій. Окреслено інституційні зміни – трансформацію інституцій у транзитивному суспільстві. Внесені пропозиції поліпшення соціальних інституцій в умовах глобальних змін.

Ключові слова: інституції, інституційні зміни, трансформація, глобалізація, полікриза.

Постановка проблеми. Актуальність інституційних змін у національній економіці виступає нагальним питанням разом із впровадженням новітніх технологій, інноваціями, модернізацією, що кардинально змінюють як способи ведення бізнесу, так і взаємодію людей у процесі суспільного розвитку. Нині відбувається посилення впливу факторів невизначеності та ризиків, турбулентності, що призводить до крихкості соціально-економічних систем в умовах полікризи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання інституцій та інституційних трансформацій, їхньої ролі у розвитку суспільства, зокрема під впливом сукупності факторів і глобальних змін досліджені у чисельних роботах і публікаціях. У даній статті використані праці таких науковців як Й. Шумпетер, Д. Норт, Т. Снайдер, Р. Форухар, Дж. Махоні, К. Телен, Т. Стендейдж, а також Й. Петрович, Ю. Бондаренко, О. Просович, М. Ліфанова. Використані результати оцінок українських і міжнародних організацій та дослідних інститутів.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є окреслення напрямів поліпшення соціальних інституцій в умовах глобальних змін.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як відомо, у теорії інституціоналізму у центрі уваги перебуває людина як дійова особа суспільства. Якщо у класичній теорії використовується модель «економічної людини», то сучасні дослідження оперують категорією «соціальної людини», яка вивчається в контексті суспільних відносин та залежно від зовнішнього

середовища, що дозволяє вивчати людину в конкретних ситуаціях, а не абстрактно.

Основним структурним і змістовним елементом у теорії інституціоналізму є інституції. У даному дослідженні не вступатимемо у дискусію щодо застосування термінів «інституція» (англ. *institution*) – «інститут» (англ. *institute*). Враховуючи різні визначення, розглядаємо інституції як систему соціальних норм, правил і зв'язків, яка об'єднує вирішальні суспільні цінності та узвичаєний порядок, які відповідають головним потребам суспільства. Іншими словами, інституції – це набір правил, що належать до конкретного соціального середовища та сприяють виконанню важливих соціальних функцій; зокрема, це норми та правила взаємодії між людьми. Інституції формують і обмежують індивідуальну поведінку, впливаючи на особистості.

На думку Д. Норта, роль інституцій у суспільстві полягає у зменшенні невизначеності шляхом встановлення постійної (але не обов'язково ефективною) структури людської взаємодії [1, с. 14].

Усі визначення інституцій загалом передбачають, що існує певний рівень їхньої постійності та безперервності [2, р. 4]. Звісно, це не означає, що немає змін інституцій – інституційної трансформації, що показано у наших попередніх дослідженнях [3]. Переважно такі трансформації мають еволюційний характер, що не виключає революційних змін, як це відбулося, наприклад, в Україні на початку 1990-х у зв'язку із переходом від командно-адміністративної до ринкової економіки.

Інституції в умовах глобальних змін

Зазвичай, інституції досліджують з різних позицій, серед яких можна виокремити такі:

- найрозповсюдженіше – інституції як норми та правила;
- «інституції як закони та організації (установи), що контролюють певні соціальні відносини;
- інституції як самі ці соціальні відносини;
- інституції як механізм примусу;
- інституції як механізм вирішення конфліктів між економічними суб'єктами;
- інституції як стандарти поведінки;
- інституції як звички, рутини, звичаї, традиції;
- інституції як стереотипи мислення...» [4, с. 6] тощо.

Безумовно, цей перелік може бути розширений. Як наслідок, складною є класифікація численних інституцій. Вважаємо важливим поділ останніх на формальні та неформальні за Д. Нормом [1]. У переліку формальних інституцій відзначимо такі: інституція прав власності; державного регулювання; нормативно-правове забезпечення; інституції підприємництва; ринку; інституція контрактів (угод, договорів) та ін. До неформальних інституцій можуть бути віднесені традиції, звичаї, моральні установки, стереотипи, психологічні особливості поведінки людей. Окреме місце займає інституція довіри як сполучна ланка соціально-економічних відносин. Також сюди віднесемо і неформальні відносини, наприклад, «тіньова» економіка, корупція тощо.

У взаємодії формальних і неформальних інституцій визначальне місце повинно належати державі, завданням якої має стати оптимальне їх поєднання для ефективного функціонування та розвитку суспільства [5, с. 14-15]. Вирішальним при цьому є верховенство права.

Ефективність будь-якої інституції як сукупності норм та правил залежатиме від того, чи є вона стимулом або перешкодою (дестимулятором) для суспільного розвитку. Ефективність визначатиметься тим, які фактори, параметри та характеристики досліджуваного явища, процесу або предмета переважають – стимулюючі чи деструктивні, від співвідношення між ними.

Нині в Україні наявні як ефективні інституції, які спрямовані на допомогу та підтримку діяльності суспільних акторів, так і неефективні інституції. У числі неефективних, але діючих, є бюрократія, корупція, хабарництво, ухилення від сплати податків, тіньова економіка тощо. Функціонування неефективних інституцій зумовлює спотворення зрозумілих усьому світу

правил гри та зменшення інтересу до внутрішньої економічної системи країни з боку зовнішніх агентів.

Відповідно, можемо говорити про такі рівні інституцій як: міжнародний; національний; регіональний / місцевий; індивідуальний.

Міжнародний рівень інституцій, це – наднаціональний рівень. Щодо нинішньої ситуації, то британське видання *The Economist* назвало десять трендів, на які світу варто звернути увагу у 2023 році. «Після двох років, протягом яких пандемія була силою, що формувала найближче майбутнє, головним рушієм зараз є війна в Україні. У найближчі місяці світові доведеться мати справу з непередбачуваністю навколо впливу конфлікту на геополітику та безпеку; боротьбою за контроль над інфляцією; хаосом на енергетичних ринках; і невизначеним шляхом Китаю після пандемії. Ще більше ускладнює ситуацію те, що всі ці речі тісно пов'язані, ніби взаємозалежна система зубчастих коліс» [6]. Перетин і взаємозалежність різних ризиків позначаються категорією полікризи (мультикризи).

Загалом нині ставиться під сумнів проєкт глобального світу. На зміну глобалізації йде локалізація з формуванням фрагментарного світу. Так, у своїй нещодавній книзі «Повернення додому: шлях до процвітання в постглобальному світі» оглядач *Financial Times* і аналітик CNN Рана Форухар стверджує, що потрібно терміново перейти від глобалізації до регіоналізації, щоб запровадити більш справедливе та процвітаюче майбутнє [7].

Про кінець епохи лібералізації вже було чути, натомість активізуються недемократичні сили. Західні країни вірили у лібералізм і виявилися не зовсім готові до цих змін. У розвинених країнах зменшувалися військові витрати, але зростав рівень добробуту людей як показник рівня розвитку країн. Така модель не передбачала можливості широкомасштабної війни у XXI столітті. Натомість у дихотомії «цивілізація / варвари» недемократичні країни активізуються і їх не так вже і мало, зокрема за кількістю населення. За даними *Economist Intelligence Unit (EIU)*, аналітичного підрозділу згаданого журналу *The Economist*, за дослідженням Індексу демократії, менше половини населення планети (45,3%) живе в умовах демократії, більше третини (36,9%) – в умовах авторитарного правління [8]. Наразі наша країна за рівнем демократії перебуває на 87 сходинці світового рейтингу на шляху виходу з гібридного режиму до недосконалої демократії, хоча оцінки «індексу демократії» неоднозначні.

Інституції в умовах глобальних змін

Національний рівень інституцій визначається чисельними факторами та характеризується багатьма параметрами. Так, економічна система побудована на відкритості, механізми конкуренції, ефективній правовій системі, захисті прав власності та ін., які формують прозорі правила гри для учасників, тобто економічних агентів.

Непрямою оцінкою дієвості соціальних інституцій може виступати Індекс економічної свободи, який в Україні у 2022 році становить 54 бали зі 100 можливих, що ставить економіку країни на 130 місце серед 177 країн світу,

зазначених у рейтингу. Україна опустилася на 3 сходинки і перебуває у категорії «переважно невольних» країн, опинившись між Гвінеєю та Індією. Серед 45 європейських країн у рейтингу Україна посіла 44-те місце. Щодо факторів впливу на ситуацію, то свобода інвестицій, фінансова свобода та верховенство права в Україні мають недоліки. «Схильність судової влади до політичного тиску, корупції та хабарництва послаблює довіру суспільства» [9]. Основні елементи індексу економічної свободи в Україні відображені на рис. 1.

Рис. 1. Елементи індексу економічної свободи в Україні, бали

Джерело: <https://forbes.ua/>

Відповідно наступним досліджуванам показником слугував Індекс сприйняття корупції, за яким Україна у 2022 році посіла 116 місце з 180 країн. Так само 33 бали мають Алжир, Ангола, Замбія, Монголія, Сальвадор [10]. Хоча Україна досягла у цьому питанні суттєвого прогресу за останні 10 років (рис. 2), тим не менше, бажано покращити свої показники. Наявність корупції – це наслідок слабких інституцій. Ця слабкість проявляється на різних рівнях взаємодії: громадяни – влада, громадяни – громадяни.

Звісно, це не може не впливати на громадян. До слова, ще до початку повномасштабного вторгнення, в лютому 2022 року, міжнародне опитування соціологічної служби Gallup показало [11], що українці стали однією з десяти

найнещасніших націй серед 44 країн, де проводилось дослідження. В Індексі щастя українці посіли 38 місце з 44. Проте, абсолютна більшість українського населення (51%) на момент опитування були задоволені власним життям [11], так що перспективи є. Запорукою успіху може бути економічне зростання продуктивності нації.

Відомо, що ще Й.А. Шумпетер говорив про інновації або нові комбінації як засіб зростання продуктивності [12]. Україна в Глобальному інноваційному індексі 2022 року посідає 57 місце, це нижче 2021 р. і ще нижче, ніж у 2020 р. [13]. Тобто динаміка негативна. Розподіл балів за Глобальним інноваційним індексом 2022 року за країнами наведено на рис. 3.

Рис. 2. Індекс сприйняття корупції в Україні, бали

Джерело: <https://cpi.ti-ukraine.org/>

Проте, це проблема не тільки України. «У світі загалом перспективи затьмарені не тільки глобальною невизначеністю, але й недостатнім рівнем продуктивності інноваційних рішень, тому у фокусі має бути не лише інвестування, а й відповідний економічний і соціальний вплив»

[13].

Як зазначалося, саме інституція довіри є сполучною ланкою між економічними і соціальними факторами, формальними і неформальними інституціями.

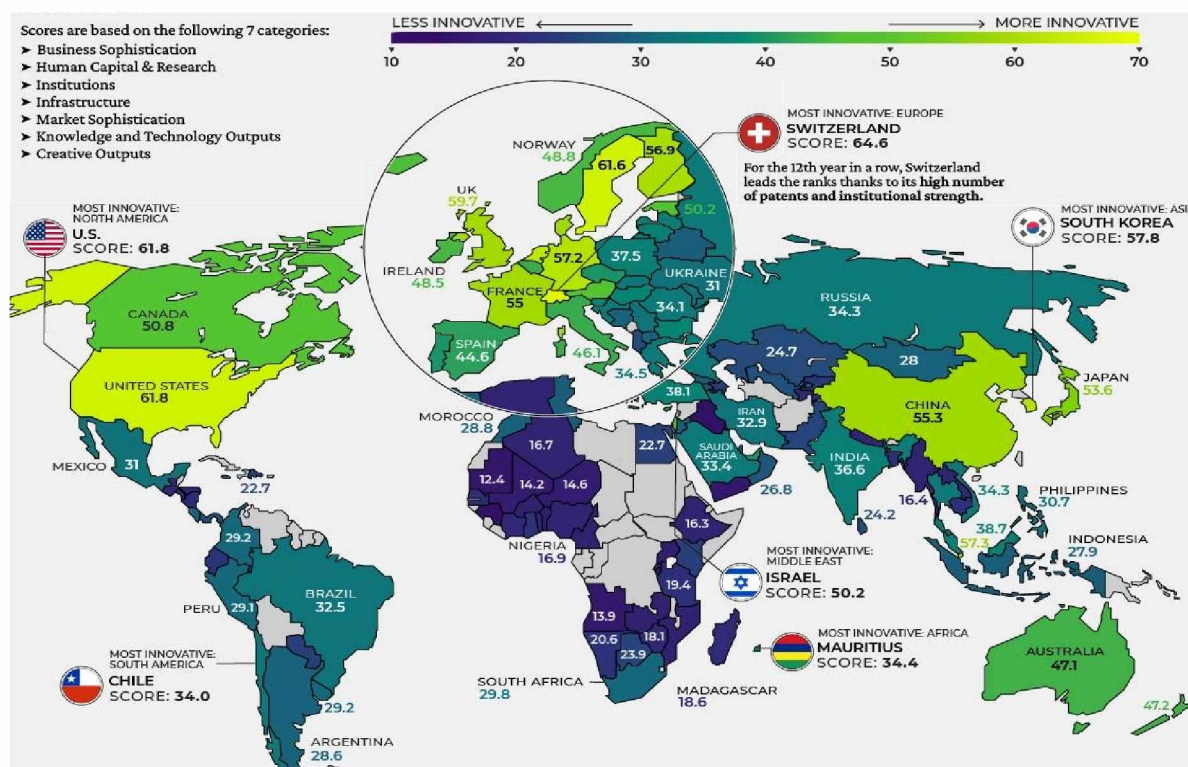

Рис. 3. Глобальний інноваційний індекс, бали

Джерело: <https://www.wipo.int/>

Динаміка довіри соціальним інституціям в Україні за 2021-2022 рр. (%) за даними Науковий вісник Чернівецького університету. 2022. Випуск 844 Економіка

Інституції в умовах глобальних змін

Київського міжнародного інституту соціології (КМІС) подана на рис. 4. Ріст довіри до політичного керівництва та до силових структур в умовах війни є свідченням згуртування

громадян у критичних обставинах [14]. Баланс довіри-недовіри (тобто різниця між часткою тих, хто довіряє, і часткою тих, хто не довіряє) позитивний для більшості інституцій.

Рис. 4. Рівень довіри соціальним інституціям в Україні (2021-2022), %

Джерело: <https://www.kiis.com.ua/>

Зростаючий, але відносно невисокий рівень довіри до Уряду можна пояснити його неpubлічністю в умовах воєнного стану. Ще гірші позиції Верховної ради, що, на нашу думку, може бути пояснено її бездіяльністю з багатьох актуальних, але «дратівливих» питань, наприклад, позбавлення депутатства. Аргумент «не урегульовано законодавчо» виглядає сумнівним, адже основне завдання єдиного законодавчого органу – законодавче забезпечення функціонування держави та захист прав і свобод громадян. Натомість відповіді традиційні: «не на часі», «немає політичної волі» тощо.

Разом із цим, «дуже важливо звернути уваги на значне «відставання» прокурорів та судів, які є критичними елементами забезпечення верховенства права. Якщо політичне керівництво та силові структури відповідають на запит безпеки громадян, то прокурори і суди мають відповідати на запит забезпечення верховенства права та справедливості» [14].

Також падає довіра до церкви, що може бути пояснено актуальним питанням продовження існування УПЦ (МП), можливо через побоювання резонансу та протестів, відсутність

рішучого законодавчого врегулювання.

На думку Тімоті Снайдера, американського історика та письменника, професора Єльського університету, яку від висловив у книзі «Шлях до несвободи», «чесноти невіддільні від інституцій, які вони надихають і живлять. Інституції можуть культивувати певні ідеї добра, і воно залежить від них. Якщо інституції хочуть процвітати, то їм необхідні чесноти. Щоб культивувати чесноти, потрібні інституції. Моральні питання щодо того, що добре, а що погане в публічному просторі, ніколи не можна відокремлювати від історичних досліджень структур. Це політики неминучості та вічності виставляють чесноти непотрібними чи навіть сміховинними: неминучість – обіцяючи, що добро вже існує й очікувано пошириться; вічність – запевняючи, що зло завжди зовнішнє, а ми – завжди його невинні жертви» [15, с. 21].

Як наслідок, консерватизм і пасивність окремих політичних сил чи соціальних груп, відсутність бажання змін чи нововведень, їхні внутрішні суперечності та боротьба мають суттєвий і перманентний вплив на розвиток суспільства загалом та економіки зокрема. Натомість суспільний запит на зміни досить

значний. І ці зміни можуть відбутися як еволюційно, так і революційно.

Для забезпечення суспільного розвитку, за Й.А. Шумпетером [12; 16], необхідно оновлювати інституційні структури за допомогою так званого «творчого руйнування» (англ. *"Creative destruction"*), яке розглядається як можливість, як шанс. Водночас, зміни, які мають творчий характер, можуть супроводжуватися руйнуванням елементів старого суспільного устрою. Проявляється це на різних рівнях соціально-економічної системи.

На цьому тлі, поза всіляким сумнівом, зростає роль місцевого самоврядування і це правильно в умовах зменшення централізації та бюрократизації. Але закономірно виникають питання балансу на рівнях «державна – регіональна політика», наявності економічної, соціальної, територіальної згуртованості та одностайності, культури діалогу, єдності нації, ідентичності, пасіонарності. Здебільшого відповідь позитивна, а нація нині єдина як ніколи.

Стосовно правил моральної та етичної поведінки людей у соціумі загалом, то саме інституції виступають регламентуючими, мотиваційними та обмежувальними факторами впливу. І тут вже говоримо про індивідуальний рівень, архетипи людської поведінки: патерналізм, кумівство, взаємодія на рівні «свій – чужий». Як бачимо з рис. 4, звичайним людям у своєму місті / селі довіряє 71% опитаних. Також згадаємо філософські світоглядні концепції, такі як «холізм» і «методологічний індивідуалізм» як крайні позиційні принципи взаємодії суб'єктів. Рушієм розвитку виступає «пасіонарна особистість – людина, що має бажання й потенціал змінювати світ на краще, агент змін у суспільстві, ініціатор позитивних інновацій» [17]. Тобто має сформуватися той самий веберівський дух, дух підприємництва, адже повертаючись саме до економічних інституцій, зазначимо, що вважається ніби українська нація здебільшого не мислить економічно.

Звісно, нині є багато викликів: окуповані території, зруйнована інфраструктура, перетікання людей у середині та за межі країни, що може бути охарактеризовано як суцільна турбулентність суспільних процесів. Для України зараз відкривається «вікно можливостей» у подоланні негативних наслідків. Цьому сприяє й кандидатство у члени ЄС. Важливим є не час очікування вступу, а наші трансформації в усіх сферах: верховенства права, спільного ринку, у т.ч. освітнього.

Попереду мають йти процеси відновлення,

відбудови чи перебудови, модернізації як форм розвитку. Маємо розробити формулу саме модернізації України. Тут важливі «правильні» інституційні рамки – становлення та поліпшення відповідних інституцій на центральному та місцевому рівнях, формальних і неформальних. Економічне середовище формується з урахуванням позаконотворчих чинників і демократичного самоконтролю. Контролю не чиновників, не міцних господарників, не потенційних корупціонерів, а інституцій громадянського суспільства. Тож нагальною є публічність і прозорість, мають сформуватися нові таланти і нові лідери, можливості самореалізації людини, прогресивне мислення та суспільна відповідальність.

Відбудова вимагає інвестицій, а інвестиції вимагають довіри. За Й.А. Шумпетером – це інституції соціальної довіри і соціального капіталу. Для інституції підприємництва важливі захист права інвесторів і інноваторів, прав власності на майно, бізнес, винаходи, а також удосконалення податкової системи, митних механізмів, системи регуляції, отже захист економічних свобод загалом.

Тож попереду трансформація норм і правил, за якими функціонує держава і живуть громадяни. З цією метою є доцільність застосування удосконаленого алгоритму впровадження нових інституцій (норм), при якому аналізується їх ефективність і прогнозується небезпека перетворення в неефективну норму, адже кожна дія містить позитивні та негативні прояви, сприйняття залежить від окремих дійових осіб – суспільних акторів.

На часі розвиток людського капіталу, адже найважливіший капітал нації – це її громадяни. Мають відбутися поєднання різноманітних ліній і трендів соціо-культурного розвитку, реалізація амбітних стратегічних цілей. Помаранчева революція, Революція Гідності продемонстрували як відбувалося самоусвідомлення українців, але цей рух не завершено.

Висновки. Отже, процес удосконалення соціально-економічних інституцій в умовах глобальних змін можна розглядати як двосторонньо спрямований рух: зверху донизу і знизу догори. Постійні флуктуації у соціумі вимагають стійкості інституцій, проте інституції, що контролюють поведінку людини, піддаються змінам через усвідомлену і цілеспрямовану діяльність соціуму у вирішенні проблем, що забезпечує їх двосторонній зв'язок. Розвиток сучасної національної держави відображає

діалектику між інституційними умовами та потенціал до зміни цих меж (обмежень). Головне можливостями індивідів: соціум функціонує у певних інституційних рамках, проте люди мають – це рішучість до змін.

Список літератури

1. Норт Д. *Інституції, інституційна зміна та функціонування економіки*. Пер. з англ. Київ: Основи, 2000. 198 с.
2. Mahoney, James; Thelen, Kathleen, eds. *Explaining Institutional Change: Ambiguity, Agency, and Power*. Cambridge: Cambridge University Press, 2009. 236 p. [doi:10.1017/cbo9780511806414](https://doi.org/10.1017/cbo9780511806414). ISBN 978-0-521-11883-5.
3. Лопатинський Ю.М. *Інституціональна трансформація аграрного сектора*: дис. ... д-ра екон. наук: 08.00. 03 / ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України». Київ, 2007. 429 с.
4. Петрович Й. М., Бондаренко Ю. Г., Просович О. П. Інституційне середовище як важлива передумова розвитку рекреаційно-туристичної сфери. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Проблеми економіки та управління»*. 2019; Випуск 6, Номер 3. С. 3-15. <https://doi.org/10.23939/semi2019.03.003>. <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2019/apr/16415/semi12019-1-13.pdf>
5. Ліфанова М.І. Інституційне середовище функціонування міжнародних фінансових центрів. *Причорноморські економічні студії. Світове господарство і міжнародні економічні відносини*. Випуск 30-1. 2018. С. 13-19. http://bses.in.ua/journals/2018/30_1_2018/5.pdf
6. Standage, Tom. Ten trends to watch in the coming year. *The Economist*. Nov 14th 2022. <https://www.economist.com/the-world-ahead/2022/11/14/ten-trends-to-watch-in-the-coming-year>
7. Foroohar, Rana. *Homecoming: The Path to Prosperity in a Post-Global World*. New York: Crown, 2022. 400 p. <https://www.kirkusreviews.com/book-reviews/rana-foroohar/homecoming-post-global>. ISBN 978-0593240533.
8. *Democracy Index 2022: EIU report*. <https://www.eiu.com/n/campaigns/democracy-index-2022>
9. *Economic Freedom of the World: 2022 Annual Report*. <https://www.fraserinstitute.org/studies/economic-freedom-of-the-world-2022-annual-report>
10. *Індекс сприйняття корупції – 2022*. Transparency International Ukraine. <https://cpi.ti-ukraine.org/>
11. *World Happiness Report 2022*. <https://worldhappiness.report/ed/2022/>
12. Шумпетер Й. А. *Теорія економічного розвитку. Дослідження прибутків, капіталу, кредиту, відсотка та економічного циклу*; пер. з англ. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2011. 242 с.
13. *Global Innovation Index 2022*. World Intellectual Property Organization. https://www.wipo.int/global_innovation_index/en/2022/
14. *Динаміка довіри соціальним інституціям у 2021-2022 роках*. Київський міжнародний інститут соціології (КМІС). <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1174&page=1>
15. Снайдер, Тімоті. *Шлях до невольності: Росія, Європа, Америка* / перекл. з англ. Львів: Човен, 2020. 392 с.
16. Шумпетер Й. А. *Капіталізм, соціалізм і демократія*; пер. з англ. Київ: Основи, 1995. 528 с.
17. *Пасіонарна особистість*. Велика Українська Енциклопедія. https://vue.gov.ua/Пасіонарна_особистість

References

1. Nort D. *Instytutsi, instytutsiina zmina ta funktsionuvannia ekonomiky* [Institutions, institutional change and functioning of the economy]. Per. z anhl. Kyiv: Osnovy, 2000. 198 s. [in Ukrainian].
2. Mahoney, James; Thelen, Kathleen, eds. *Explaining Institutional Change: Ambiguity, Agency, and Power*. Cambridge: Cambridge University Press, 2009. 236 p. [doi:10.1017/cbo9780511806414](https://doi.org/10.1017/cbo9780511806414). ISBN 978-0-521-11883-5.
3. Lopatynskiy Yu.M. *Instytutsionalna transformatsiia ahrarnoho sektora* [Institutional transformation of the agricultural sector]: dys. ... d-ra ekon. nauk: 08.00. 03 / DU «Instytut ekonomiky ta prohozuvannia NAN Ukrainy». Kyiv, 2007. 429 s. [in Ukrainian].
4. Petrovych Y. M., Bondarenko Yu. H., Prosovych O. P. *Instytutsiine seredovyshche yak vazhlyva peredumova rozvytku rekreatsiino-turystychnoi sfery* [The institutional environment is an important prerequisite for the development of the recreational and touristic sphere]. Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnik». Serii «Problemy ekonomiky ta upravlinnia». 2019; Vypusk 6, Nomer 3. S. 3-15. [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.23939/semi2019.03.003>. <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2019/apr/16415/semi12019-1-13.pdf>
5. Lifanova M.I. *Instytutsiine seredovyshche funktsionuvannia mizhnarodnykh finansovykh tsestriv* [Institutional environment of functioning of international financial centers]. Prychornomorski ekonomichni studii. Svitove gospodarstvo i mizhnarodni ekonomichni vidnosyny. Vypusk 30-1. 2018. S. 13-19. [in Ukrainian]. http://bses.in.ua/journals/2018/30_1_2018/5.pdf
6. Standage, Tom. Ten trends to watch in the coming year. *The Economist*. Nov 14th 2022. <https://www.economist.com/the-world-ahead/2022/11/14/ten-trends-to-watch-in-the-coming-year>

7. Foroohar, Rana. *Homecoming: The Path to Prosperity in a Post-Global World*. New York: Crown, 2022. 400 p. <https://www.kirkusreviews.com/book-reviews/rana-foroohar/homecoming-post-global>. ISBN 978-0593240533.
8. *Democracy Index 2022: EIU report*. <https://www.eiu.com/n/campaigns/democracy-index-2022>
9. *Economic Freedom of the World: 2022 Annual Report*. <https://www.fraserinstitute.org/studies/economic-freedom-of-the-world-2022-annual-report>
10. *Corruption Perceptions Index – 2022*. Transparency International Ukraine. <https://cpi.ti-ukraine.org/>
11. *World Happiness Report 2022*. <https://worldhappiness.report/ed/2022/>
12. Shumpeter Y. A. *Teoriia ekonomichnoho rozvytku. Doslidzhennia prybutkiv, kapitalu, kredytu, vidsotka ta ekonomichnoho tsykladu* [Theory of economic development. Studies of profits, capital, credit, interest and the economic cycle]; per. z anhl. Kyiv: Vydavnychi dim «Kyievo-Mohylianska akademiia», 2011. 242 s. [in Ukrainian].
13. *Global Innovation Index 2022*. World Intellectual Property Organization. https://www.wipo.int/global_innovation_index/en/2022/
14. *Dynamika doviry sotsialnym instytutsiim u 2021-2022 rokakh* [Dynamics of trust in social institutions in 2021-2022]. Kyivskiy mizhnarodnyi instytut sotsiologii (KMIS). [in Ukrainian]. <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1174&page=1>
15. Snaider, Timoti. *Shliakh do nesvobody: Rosiia, Yevropa, Ameryka* [The road to unfreedom: Russia, Europe, America] / perekł. z anhl. Lviv: Choven, 2020. 392 s. [in Ukrainian].
16. Shumpeter Y. A. *Kapitalizm, sotsializm i demokratsiia* [Capitalism, socialism and democracy]; per. z anhl. Kyiv: Osnovy, 1995. 528 s. [in Ukrainian].
17. *Pasionarna osobystist* [Passionate personality]. Velyka Ukrainka Entsyklopediia. [in Ukrainian]. https://vue.gov.ua/Пасіонарна_особистість

Summary

Yurii Lopatynskiy, Vitalii Kindzerskiy, Stanislav Ostapenko

INSTITUTIONS UNDER GLOBAL CHANGES

The aim of the research is to outline the directions for improving social institutions in the context of global changes. The article examines the interpretation, role, and significance of institutions. In institutionalism theory, the focus is on the individual as an active member of society.

The research presents elements of institutional classification: formal and informal, effective and ineffective. The levels of institutions are discussed: international, national, regional/local, and individual. Global changes in the world economic system are outlined – polycrisis and the factors that determine it. The elements of indirect assessment of the impact of social institutions on the efficiency and performance of the national society are provided: Democracy Index, Economic Freedom Index, Corruption Perception Index, and Global Innovation Index. The level of trust in social institutions in Ukraine is analyzed.

One of the main results of the research is to determine the necessity and directions for institutional changes – the transformation of institutions in a transitive society. It is noted that Ukraine currently has a "window of opportunities" to overcome the negative consequences, although there are many challenges. It is emphasized that modernization should be the form of future changes. Proper institutional frameworks are important - the formation of appropriate institutions at the central and local levels, formal and informal. The role of human capital is emphasized, and the driving force of development will be passionate individuals and civil society institutions. The development of a modern national state reveals the dialectic of institutions and individuals, their two-sided connection.

Proposals for improving social institutions in the current context of global changes are made.

Key words: *institutions, institutional changes, transformation, globalization, polycrisis.*

Державно-приватне партнерство як інструмент післявоєнної відбудови економіки України

шляхів досяг рівня 67%, зношення контактної мережі – 55%. Навіть парк спеціальної техніки для ремонту залізничних колій вже зношено на 78% [4].

За даними дослідження Київської школи економіки [1], станом на лютий 2023 року загальна сума збитків, завдана інфраструктурі України через повномасштабне вторгнення РФ, збільшилася ще на 6 млрд. дол. США і складає 143,8 млрд. дол. США (за вартістю заміщення).

До інших збитків від війни можна віднести втрати: в освітньому секторі (біля 2000 навчальних установ пошкоджено) та робочій силі (яка покинула країну); у фінансовому секторі країни внаслідок зниження кредитних рейтингів; у бюджетному секторі через зростання дефіциту бюджету (5 млрд. Євро щомісячно, доки триватиме війна за оцінками МВФ); у сільськогосподарському секторі (непридатність до використання сільськогосподарських земель, скорочення експорту, незібрані врожаї, пошкодження матеріальної бази тощо; через інші причини.

За оцінками Світового Банку, пряма фізична шкода України від війни з Росією досягла 411 млрд. дол. США, що у 2,6 рази перевищує очікуваний ВВП України у 2022 році [5]. У свою чергу прем'єр-міністр України Денис Шмигаль у своєму виступі оцінює десятирічний план з післявоєнного відновлення України у 750 млрд. Євро [3]. Натомість, президент Європейського Інвестиційного банку Вернер Хойер вважає, що для повного відновлення від руйнувань, спричинених російським вторгненням, потрібно 1,1 трлн. Євро [7].

Водночас, беручи до уваги курс України на членство у Європейському Союзі, повинно йтися не про просте відтворення довоєнного стану інфраструктурного комплексу держави, яке в основній своїй масі перейшло у спадок ще від радянської економіки, а про розбудову інфраструктурних об'єктів на принципово нових засадах. Новостворена інфраструктура повинна закласти міцні підвалини майбутньої розбудови держави на засадах сталого розвитку. При цьому повинні враховуватися наступні чинники:

- стан реалізованих в країні реформ, ступінь їхньої завершеності; йдеться передовсім про державне управління, регіональний розвиток, децентралізацію, корпоративний менеджмент державних підприємств тощо;

- стратегічне інфраструктурне планування, яке необхідно запровадити в практику господарювання; це передбачає впровадження у т. ч. і багаторічного процесу бюджетування капітальних видатків;

- зміна підходів до управління державними інвестиційними проектами, що включає питання оцінки та відбору проектів, показники ефективності, розкриття інформації, доброчесності та корпоративного управління щодо відповідності найкращим міжнародним практикам;

- стратегічні інфраструктурні плани повинні враховувати численні складові, в яких узгоджена галузева політика ЄС (наприклад, аспекти декарбонізації/екологічні аспекти, безпека, ефективність тощо) [18];

- збалансування комерційних інтересів розвитку інфраструктури та міркувань безпеки держави;

- вимога запровадження інноваційних підходів в розбудові майбутніх інфраструктурних об'єктів;

- реалізація інфраструктурних проектів за принципами ефективності, прозорості, змагальності та публічності.

Тому, зважаючи, з однією сторони, на значні інвестиційні потреби держави і неможливість їх реалізувати нею одноосібно, та вищенаведені чинники впливу на них – з іншого, виникає об'єктивна необхідність в пошуку альтернативних (крім державного бюджету) джерел фінансування відновлення та розбудови інфраструктурних об'єктів. Одним з найбільш можливих варіантів постачання фінансових ресурсів в цьому, який вже довів свою ефективність, виступає співпраця держави та приватного бізнесу у формі державно-приватного партнерства (ДПП), угода між державою та приватним бізнесом у сфері розвитку інфраструктури загального користування та надання пов'язаних послуг, відповідно до якої перша добровільно передає традиційно державні послуги під відповідальність другого на певних умовах.

На думку відомого експерта з проектного менеджменту та державно-приватного партнерства Е. Р. Єскомбе [23], ДПП визначається як таке, що містить наступні елементи:

- є довготерміновим контрактом (ДПП контракт) між стороною державного сектору та учасником приватного сектору;

- призначене для проектування, будівництва, фінансування та експлуатації публічної інфраструктури стороною приватного сектору;

- характеризується платежами стороні від приватного сектору протягом всього терміну контракту ДПП за користування інфраструктурними об'єктами, що здійснюються

стороною з боку держави чи кінцевими користувачами таких об'єктів;

- містить інфраструктурні об'єкти, що залишаються в державній власності, чи повертаються до державної власності по закінченню терміну дії контракту.

А. Акінтєє, М. Бек та К. Хардкасл [6] зазначають, що державно-приватне партнерство (ДПП) у розвитку об'єктів залучає приватні компанії до проектування, фінансування, будівництва, володіння та/або експлуатації інфраструктури чи послуг державного сектору. Такі партнерства між державним і приватним секторами зараз є загальноприйнятною альтернативою традиційному державному забезпеченню інфраструктурних об'єктів та наданню публічних послуг.

Відповідно до Н. Релейв та Ш. Дейч [20], державно-приватне партнерство існує, коли державний сектор – федеральні, племінні, на рівні штату, чи місцеві уповноважені органи та агенції – об'єднуються з приватним сектором – сім'ями, роботодавцями, громадянами, філантропами, медіа, громадянськими групами, постачальниками послуг та громадськими організаціями – для досягнення спільної мети.

Фахівці Азійського банку розвитку [8] зазначають, що термін «Державно-приватне партнерство» описує низку можливих стосунків між державним та приватним установами в контексті інфраструктурних та інших послуг. Водночас, вони вказують на інші поняття, що використовуються для такого виду діяльності: участь приватного сектору та приватизація. І хоча ці три терміни використовуються як взаємозамінні, між ними існують певні відмінності:

- ДПП передбачає розподіл завдань, зобов'язань та ризиків між партнерами з боку держави та приватного бізнесу найбільш оптимальним чином;

- контракти участі приватного сектору означають передачу зобов'язань останньому, а не наголошують на можливості партнерства;

- приватизація передбачає продаж акцій або власності в компанії чи реалізація операційних активів або послуг, що належать державному сектору.

На думку Еріка-Ганса Кляйна та Геерта Тайсмана [14], ДПП може бути визначене як співпраця між державним та приватним учасниками з тривалим характером, в якій вони розробляють спільні продукти та / чи послуги, та в якій ризики, витрати та зиски розподіляються.

Ван Хам Х. та Копенян Й. [22] визначають ДПП як співпрацю певного виду надійності між

державою та приватними учасниками, в якій вони спільно розвивають продукти і послуги та розподіляють ризики, витрати і ресурси, що пов'язані з цими продуктами.

В контексті країн, що потребують відбудови, ДПП стає особливо актуальним у випадках:

- коли уряд немає грошей, навичок чи людей для надання послуг;

- навіть за наявності грошей немає можливості потратити їх ефективно, чи швидко;

- за можливості інвестування, будь-які подальші дії були б недостатніми [10].

Водночас, створення необхідних передумов з метою розвитку співпраці і реалізації проектів між державою та приватним бізнесом у формі державно-приватного партнерства, насамперед законодавчого забезпечення, також сприятиме формуванню належного інвестиційного клімату та залученню інвестиційних ресурсів в економіку України.

Як можна помітити з вищенаведених визначень феномену державно-приватного партнерства, в широкому сенсі предметом таких взаємин між державою і приватним бізнесом та / або іншими неурядовими структурами є перерозподіл повноважень стосовно реалізації традиційно державних функцій на користь останніх і зменшення таким чином ролі держави. І якщо у більшості випадків це стосувалося розвитку інфраструктурного комплексу держави та надання пов'язаних послуг, то на сьогодні спектр застосування ДПП значно розширився і охоплює розбудову партнерств між владними структурами, бізнесом та неурядовими організаціями, які мають на меті комплексний розвиток території заходи з відновлення пошкоджених та зруйнованих внаслідок стихійних лих і воєнних дій інфраструктурних об'єктів, що є надзвичайно актуальним для українських реалій, зважаючи на обмежені можливості державного бюджету, особливо після війни.

Взаємодоповнюючі сильні сторони як з держави, так і приватного сектору підтримують стійкість. Державний сектор має чіткі повноваження захищати своїх громадян, фінансові можливості для фінансування заходів із пом'якшення наслідків стихійного лиха та відновлення, а також регуляторний контроль, який спрямовуватиме та може сприяти цим зусиллям. Приватний сектор, однак, володіє ресурсами, персоналом та мережами розподілу, які можуть швидко реагувати та підтримувати заходи з відновлення та зменшення наслідків від стихійних лих. Крім того, діловий підхід приватного сектора може підтримувати

економічне пом'якшення наслідків та відновлення після стихійних лих. І, нарешті, неурядові організації (НУО), які часто є місієцентричними щодо забезпечення відновлення функціонування шляхом надання, наприклад, технічної допомоги, фінансового консультування, працевлаштування тощо [12].

Дослідники виділяють чотири основних шляхи, якими державно-приватні партнерства можуть підтримати економічне зростання в країні [16]. Першим і найбільш очевидним каналом є покращення доступу до інфраструктури, зокрема до бажаного рівня якості. Зусилля, спрямовані на підвищення якості, ймовірно, будуть більш вираженими в ДПП через передачу операційних ризиків у контрактах ДПП.

Другий канал підкреслює переваги покращення технічної та інституційної спроможності, прозорості та ефективного управління від партнерства з приватним сектором.

Третій канал передбачає те, як ДПП сприяють кращому розподілу державних ресурсів. Якщо ДПП надасть кращі інфраструктурні послуги, державний сектор зможе залучити більше ресурсів у основні послуги в освіті, охороні здоров'я та соціальному забезпеченні.

Четвертий канал – потенціал ДПП для залучення приватних заощаджень у довгострокові інвестиції, такі як пенсійні, страхові та державні фонди капіталу. Поєднання довгострокових заощаджень із прийнятними для фінансування проектами ДПП оптимізує розподіл ресурсів і сприятиме економічному зростанню

Прикладом застосування механізму співпраці держави та приватного бізнесу у формі державно-приватного партнерства може слугувати південноафриканський План економічної реконструкції та відновлення, що встановлює стратегію відбудови та оздоровлення південноафриканської економіки, яка націлена на справедливе та інклюзивне зростання, та реалізація якого розпочалася 15 жовтня 2020 року. Як зазначається в даному документі, інвестиції в інфраструктуру, їх реалізація та утримання відіграватимуть провідну роль у південноафриканській економічній реконструкції та відновленні. Великомасштабна інфраструктурна програма посилить сукупний попит, допоможе у відродженні будівельної галузі та сприятиме створенню зайнятості. Будуть посилені зусилля для залучення інвестицій приватного сектору у створення

інфраструктури як частини розбудови широкого державно-приватного партнерства (ДПП). Це передбачає перегляд Закону з управління публічними фінансами (Public Finance Management Act) та Закону з управління муніципальними фінансами (Municipal Finance Management Act) з метою сприяння ДПП [19].

Ще одним прикладом може слугувати Виконавча програма економічної модернізації (2023-2025 рр.) уряду Королівства Йорданії, яка детально описує сотні заходів і проєктів, які будуть здійснені протягом наступних трьох років. Метою є підвищення річного доходу на душу населення на 3%, а також створення нових робочих місць. Економічне бачення ґрунтується на залученні приватних інвестицій та інфраструктурі фінансування через державно-приватне партнерство у широкому діапазоні секторів. У результаті буде реалізовано кілька ДПП вартістю 10 млрд. дин. (14,1 млрд. дол. США), включаючи опріснення води, будівництво шкіл, чисту енергію, зелений водень, покращення транспорту та будівництво доріг [13].

У травні 2011 року торнадо EF-5 прямо вдарив по місту Джоуплін, штат Міссурі (США), знищивши 531 з 2220 підприємств і поставивши під загрозу 5000 робочих місць [12, 17]. Проте, до 2014 року 88% роботодавців, які постраждали від торнадо, відновили роботу, а понад 95% робочих місць зберегли [21]. Огляд реагування на стихійні лиха показує, що цей надзвичайно успішний результат можна пояснити тим, як державні та приватні ресурси об'єдналися, щоб співпрацювати для економічного відновлення, а саме: Торгова палата місцевості Джоуплін, Адміністрація малого бізнесу США та Центр розвитку малого бізнесу та технологій Південного державного університету Міссурі відкрили Центр відновлення бізнесу, де кожним партнером було надана різні, проте компліментарні ресурси, і об'єднано персонал для задоволення нагальних потреб. З часом, на додачу до досягнутого у 2014 році, станом на травень 2016 року у даній місцевості було залучено приблизно 308 нових підприємств, де було зайнято 1045 штатних і службовців і 818 сумісників [11].

Як стверджує Д. Лоренс [15], використання державно-приватного партнерства може принести наступні переваги у відбудову повоєнної економіки:

- добре спроектоване ДПП дає можливість залучити досвідчених інвесторів для проєктів відновлення та розподіл ризиків між усіма стейкхолдерами, включаючи уряд чи донорів;

Державно-приватне партнерство як інструмент післявоєнної відбудови економіки України

- залучення приватного сектору в проекти ДПП відбувається через прозорі процеси закупівель, що знижує можливості для корупції;

- державно-приватні партнерства збільшують потенціал країни на усіх фронтах, від фінансування та планування до усунення регуляторних бар'єрів, що призводить до швидких результатів та зростання довіри;

- відбудова за визначенням передбачає багато будівництв (доріг, мостів, портів тощо), що створює можливості для виникнення нових робочих місць;

- після відновлення послуг охорони здоров'я та освіти їх потрібно буде належним чином надавати та підтримувати, куди можна залучити досвідчені спеціалізовані компанії приватного сектору.

Висновки. Таким чином, зиски від залучення приватного капіталу у відбудову післявоєнної економіки через співпрацю держави та приватного бізнесу у формі ДПП є наступними:

1. Джерело залучення фінансових ресурсів приватного бізнесу у розвиток інфраструктури загального користування в умовах післявоєнного занепаду економіки, коли можливості державного бюджету є обмеженими.

2. Механізм розбудови інфраструктурного комплексу держави на принципово нових

засадах, коли приватний бізнес, окрім власне фінансових ресурсів, залучає сюди також і інновації, що йому притаманні в порівнянні з державною формою власності. Сюди відносяться технологічні підходи у питаннях будівництва та утримання інфраструктурних об'єктів, а також надання інфраструктурних послуг.

3. Створення необхідного законодавчого поля щодо ДПП та, власне, і сам розвиток такої співпраці, як і її результат (інфраструктурний комплекс країни) сприятиме формуванню інвестиційного клімату і сприятиме залучення прямих іноземних інвестицій в економіку країни та утворенню нових робочих місць.

4. Окрім традиційних проектів ДПП, які стосуються розбудови інфраструктурного комплексу держави, останнім часом отримали поширення, головним чином на локальному рівні, державно-приватні партнерства стратегічного характеру, які спрямовані на розвиток території в цілому.

5. Залучення самого приватного капіталу у процес післявоєнної відбудови країни сприятиме консолідації суспільства, оскільки цей процес стосуватиметься не тільки держави, а й приватного бізнесу, відносини між якими часто є антагоністичними.

Список літератури

1. За рік повномасштабної війни росія завдала збитків інфраструктурі України на майже \$144 млрд. *Київська школа економіки*. [сайт]. 22.03.2023. URL: <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/za-rik-povnomasshtabnoyi-viyni-rosiya-zavdala-zbitkiv-infrastrukturi-ukrayini-na-mayzhe-144-mlrd/> (дата звернення: 20.04.2023).
2. Міністром інфраструктури став голова Укравтодору Кубраков. *Економічна правда*. [сайт]. 20.05.2021. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2021/05/20/674066/> (дата звернення: 20.04.2023).
3. Промова Прем'єр-міністра України Дениса Шмигала на засіданні Уряду. *Урядовий портал* [сайт]. 07.07.2022. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/promova-premier-ministra-ukrainy-denysa-shmyhalia-na-zasidanni-uriadu-7-7-22> (дата звернення: 20.04.2023).
4. Рівень зношування залізничних шляхів в Україні вже досяг 50%, – ЗМІ. *Rail.insider* [сайт]. 27.03.2019. URL: <https://www.railinsider.com.ua/riven-znoshuvannya-zaliznychnyh-shlyahi/> (дата звернення: 20.04.2023).
5. Троценко Л. СБ оновив дані щодо збитків України від війни. *Кореспондент.net* [сайт]. 22.03.2023. URL: <https://ua.korrespondent.net/ukraine/4574044-sb-onovyv-dani-schodo-zbitkiv-ukrainy-vid-viiny> (дата звернення: 20.04.2023).
6. Akintoye A., Beck M., Hardcastle C. *Public Private Partnership: Managing Risks and Opportunities*. Wiley-Blackwell. London, UK, 2003.
7. Arons S. Ukraine reconstruction may cost \$1.1 trillion, EIB Head says. *Bloomberg*. July 21, 2022.
8. Asian Development Bank. *Public-Private Partnership Handbook*. Asian Development Bank. Manila, 2008. URL: <https://www.adb.org/documents/public-private-partnership-ppp-handbook> (дата звернення: 20.04.2023).
9. Baxter D. *Mobilizing PPPs for Post-Conflict Reconstruction in the Ukraine*. 2022. URL: https://www.linkedin.com/pulse/mobilizing-ppps-post-conflict-reconstruction-ukraine-david-baxter/?trk=pulse-article_more-articles_related-content-card (дата звернення: 20.04.2023).
10. Delmon J. *Making public-private partnerships work for post-conflict countries* 2016. URL: <https://blogs.worldbank.org/ppps/post-conflict-PPP> (дата звернення: 20.04.2023).

11. Fact Sheet – City of Joplin, May 22, 2011 EF-5 Tornado. URL: https://www.joplinmo.org/DocumentCenter/View/1985/Joplin_Tornado_factsheet?bidId= (дата звернення: 20.04.2023).
12. International Economic Development Council. The Role of Public-private Partnerships for Economic Disaster Recovery and Resiliency. August, 2017. URL: https://restoreyoureconomy.org/clientuploads/2017/09/Public_Private_Partnership_Paper.pdf (дата звернення: 20.04.2023).
13. Dahiyat I. Stimulating Jordan's economy through public-private partnerships. *The Jordan Times*. 10.01.2023. URL: <https://jordantimes.com/opinion/iyad-dahiyat/stimulating-jordans-economy-through-public-private-partnerships> (дата звернення: 20.04.2023).
14. Klijn E. H., Teisman G. Institutional and Strategic Barriers to Public-Private Partnership: An Analysis of Dutch Cases. *Public Money & Management*. February, 2003. 23(3), pp. 137-146.
15. Lawrence D. Partnerships in post-conflict environments. 12.01.2017. URL: <https://blogs.worldbank.org/ppps/partnerships-post-conflict-environments> (дата звернення: 20.04.2023).
16. Lee M., Han X., Gaspar R., Alano E. Deriving Macroeconomic Benefits from Public-Private Partnerships in Developing Asia. ADB economics working paper series № 551. August 2018.
17. McNeill H. United After the Tornado, Joplin is Still Serving Visitors. *Web blog post. Missouri Meetings&Events*. Sept 9, 2013.
18. OECD. The architecture of infrastructure recovery in Ukraine. OECD Policy Responses on the Impacts of the War in Ukraine. OECD Publishing. Paris, 2022. <https://doi.org/10.1787/d768a2e4-en>. (дата звернення: 20.04.2023).
19. Parliamentary Budget Office. Economic Reconstruction and Recovery Plan. 2020. URL: https://www.gov.za/sites/default/files/gcis_document/202010/south-african-economic-reconstruction-and-recovery-plan.pdf (дата звернення: 20.04.2023).
20. Relave N., Deich S. A Guide to successful public-private partnerships for youth programs. Washington, D.C.: The Finance Project, January 2007.
21. Sanders J. Business Report: Joplin Area Rises from the Rubble and Reaches for New Heights, *Web blog post. Business Facilities*, Mar 19, 2014.
22. Van Ham H., Koppenjan J. Building Public Private Partnerships: Assessing and Managing Risks in Port Development, *Public Management Review*, 2001. Vol. 4, No.1, pp. 593-616.
23. Yescombe E. R. Public-Private Partnerships: Principles of Policy and Finance, Butterworth-Heinemann. Oxford, 2007.

References

1. Kyiv School of Economics (2023), “During the year of the full-scale war, the total amount of damages caused russia to Ukraine’s infrastructure has reached almost \$143.8 billion”, available at: <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/za-rik-povnomasshtabnoyi-viyni-rosiya-zavdala-zbitkiv-infrastrukturi-ukrayini-na-mayzhe-144-mlrd/> (Accessed 20 April 2023).
2. Ekonomichna Pravda (2021), “The head of Ukravtodor Kubrakov became the minister of infrastructure”, available at: <https://www.epravda.com.ua/news/2021/05/20/674066/> (Accessed 20 April 2023).
3. Government Portal (2022), “Statement by Prime Minister of Ukraine Denys Shmyhal at a Gov't session”, available at: <https://www.kmu.gov.ua/news/promova-premier-ministra-ukrainy-denysa-shmyhalia-na-zasidanni-uriadu-7-7-22> (Accessed 20 April 2023).
4. Rail.insider (2019), “The level of wear and tear of railway tracks in Ukraine has already reached 50%, - mass media”, available at: <https://www.railinsider.com.ua/riven-znoshuvannya-zaliznychnyh-shlyahi/> (Accessed 20 April 2023).
5. Trotsenko, L. (2023), “The World Bank updated the data on Ukraine's losses from the war”, *Korespondent.net*, available at: <https://ua.korrespondent.net/ukraine/4574044-sb-onovyv-dani-schodo-zbytkiv-ukrainy-vid-viiny> (Accessed 20 April 2023).
6. Akintoye, A., Beck, M., Hardcastle, C. (2003), “Public Private Partnership: Managing Risks and Opportunities”, Wiley-Blackwell, London, UK.
7. Arons, S. (2022), “Ukraine reconstruction may cost \$1.1 trillion, EIB Head says”, *Bloomberg*, July 21, 2022.
8. Asian Development Bank (2008), “Public-Private Partnership Handbook”, Asian Development Bank, Manila, available at: <https://www.adb.org/documents/public-private-partnership-ppp-handbook> (Accessed 20 April 2023).
9. Baxter, D. (2022), “Mobilizing PPPs for Post-Conflict Reconstruction in the Ukraine”, available at: https://www.linkedin.com/pulse/mobilizing-ppps-post-conflict-reconstruction-ukraine-david-baxter/?trk=pulse-article_more-articles_related-content-card (Accessed 20 April 2023).
10. Delmon, J. (2016), “Making public-private partnerships work for post-conflict countries”, available at: <https://blogs.worldbank.org/ppps/post-conflict-PPP> (Accessed 20 April 2023).
11. Fact Sheet – City of Joplin, May 22, 2011 EF-5 Tornado (2011), available at: https://www.joplinmo.org/DocumentCenter/View/1985/Joplin_Tornado_factsheet?bidId= (Accessed 20 April 2023).

12. International Economic Development Council (2017), "The Role of Public-Private Partnerships for Economic Disaster Recovery and Resiliency", August, 2017, available at: https://restoreyoureconomy.org/clientuploads/2017/09/Public_Private_Partnership_Paper.pdf (Accessed 20 April 2023).
13. Dahiyat, I (2023), "Stimulating Jordan's economy through public-private partnerships", *The Jordan Times*, available at: <https://jordantimes.com/opinion/iyad-dahiyat/stimulating-jordans-economy-through-public-private-partnerships> (Accessed 20 April 2023).
14. Klijn, E. H., Teisman, G. (2003), "Institutional and Strategic Barriers to Public-Private Partnership: An Analysis of Dutch Cases", *Public Money & Management* 23(3), pp.137-146.
15. Lawrence, D. (2017), "Partnerships in post-conflict environments", available at: <https://blogs.worldbank.org/ppps/partnerships-post-conflict-environments> (Accessed 20 April 2023).
16. Lee, M., Han, X., Gaspar, R. and Alano E. (2018), "Deriving Macroeconomic Benefits from Public-Private Partnerships in Developing Asia", *ADB economics working paper series*, № 551, August, 2018.
17. McNeill, H. (2013), "United After the Tornado, Joplin is Still Serving Visitors", *Web blog post. Missouri Meetings&Events*, Sept 9, 2013.
18. OECD (2022), "The architecture of infrastructure recovery in Ukraine", *OECD Policy Responses on the Impacts of the War in Ukraine*, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/d768a2e4-en>.
19. Parliamentary Budget Office (2020), "Economic Reconstruction and Recovery Plan", available at: https://www.gov.za/sites/default/files/gcis_document/202010/south-african-economic-reconstruction-and-recovery-plan.pdf (Accessed 20 April 2023).
20. Relave, N., Deich, S. (2007), "A Guide to successful public-private partnerships for youth programs", Washington, D.C.: The Finance Project, January 2007.
21. Sanders, J. (2014), "Business Report: Joplin Area Rises from the Rubble and Reaches for New Heights", *Web blog post. Business Facilities*, Mar 19, 2014
22. Van Ham, H., Koppenjan, J. (2001), "Building Public Private Partnerships: Assessing and Managing Risks in Port Development", *Public Management Review*, Vol. 4, No.1, pp. 593-616.
23. Yescombe, E. R. (2007), "Public-Private Partnerships: Principles of Policy and Finance", Butterworth-Heinemann, Oxford.

Summary

Pavlo Shylepnytskyi, Oksana Zybareva, Iryna Petrova

PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP AS A TOOL FOR THE POST-WAR RECONSTRUCTION OF UKRAINE'S ECONOMY

The development of public infrastructure and the provision of related services is an important prerequisite for post-war reconstruction and the establishment of a basis for Ukraine's economic growth based on sustainable development. It is widely known that an investor will invest only where there is a developed basic infrastructure in the form of roads, airports, seaports, communications, railways, etc. Also, creating the necessary conditions for attracting capital investments will also influence the formation of an attractive investment climate. The need for renewal and development of public infrastructure facilities is due to their high degree of non-compliance with the requirements of today and wear and tear, as well as destruction during hostilities. The article is devoted to the problem of using cooperation between the state and private business in the form of a public-private partnership (PPP) in the field of development of the state's infrastructure complex. In particular, the current state of public infrastructure of the state is analyzed, the factors of its future development are determined. The need to attract private business resources in the form of public-private partnership is substantiated, and the characteristics of such a form of cooperation are also provided. The advantages that can be obtained as a result of the involvement of the mechanism of cooperation in the form of PPPs in the development of the country's infrastructure are studied. The practice of using public-private partnership as a tool for infrastructure renewal and reconstruction is presented.

Keywords: *public-private partnership, infrastructure, state, private business.*